

Palmebladet

Nr. 1 2026 Medlemsblad for Botanisk hages Venner

Victorياهوset 150 år

Side 4 – 5

Botanisk hages Venner – 40 år

Side 8 – 9

Et besøk fra Danmark i 1826

Side 10 – 11

Det populære duetreet

Side 16

SMITHS PALME

Bladet har fått sitt navn til minne om den legendariske kanariapalmen som vokste i Palmehuset til mars 2000. Palmen, en *Phoenix canariensis*, stammet fra et frø samlet på Kanariøyene av Botanisk hages første bestyrer, Christen Smith, i 1815. Tegningen er laget av botaniker Kaarina Aas.

Palmebladet

Medlemsblad for
Botanisk hages Venner

ISSN 1503-4593
Utgave nr. 1 i 2026
Nr 47 siden starten i 2003
Redaksjonen avsluttet 4. mars 2026

Redaktør

Dag Inge Danielsen

Redaksjonskomité

Charlie Haug
Trine Nervum
Anneleen Kool, Botanisk hage

Stofftips og bidrag sendes

daginge@infodag.no

Grafisk produksjon

BRANDstasjonen AS

Trykking

Fladby grafiske rådgivning AS

Forsidebilde

Større plenarealer er blitt omgjort til langgrasområder de siste årene. Bildet er tatt mellom Urtehagen og de gamle veksthusene 19. juni 2025. Foto: Dag Inge Danielsen

Støtt oss gjennom Grasrotandelen

Registrer deg på
norsk-tipping.no

Venneforeningens logo. En skjematisk tegning av frueskoarten *Cypripedium x ventricosum*, som kom som en gave fra Mandsjurja til Botanisk hage i 1937.

Jubileumsår med mye aktivitet

Kjære medlem!

Nå er vi i gang med et nytt år. I drivhuset har de første grønne spirene tittet frem. Innen noen uker vil det være grønt i hele drivhuset. Plantegruppas ivrige medlemmer er fullt opptatt med å så, prikle og stelle plantene så de blir store og fine til plantemarkedet. Våre eminente guider er også i gang med å gjøre klar for sesongen. Nå legges det planer og utstyret klargjøres.

I hagen er det blitt forandringer. Sist år ble det forbudt med hunder i hagen, noe som blomstene har nytt godt av. Også rådyra er nå endelig ute av hagen. De har fått GPS-sender så hagens folk kan se om de nærmer seg. Derfor er portene lukket (ikke låst) på dagtid. Hagen skaffer frø fra hele verden til nye planter og trær. Vi har eksempler på trær de har jobbet med i ni år for å få dem store nok til utplantning – for så å oppleve at rådyra drepte dem i løpet av få dager.

2026 er et jubileumsår for venneforeningen. Dette blir markert i løpet av året. Vi har blant annet støttet en ny miniguide, en liten guidebok om hagen. Den er trykket på både norsk og engelsk og fås kjøpt i museumsbutikken. Det har ellers vært en voldsom utvikling siden vi startet 24. mai 1986. Vi har en lengre artikkel i bladet om reisen til venneforeningen.

Jeg vil benytte anledningen til å takke det gamle styret for vel utført jobb i året som gikk og ønske velkommen til det nye styret! Så ønsker jeg en fin grønn vår og sommer til alle våre 1 150 medlemmer!

Charlie Haug, styreleder

Om Botanisk hages Venner

Botanisk hages Venner | UiO Naturhistorisk museum | PB 1172 Blindern | 0318 Oslo

Organisasjonsnummer 985 006 539

Botanisk hages Venner, stiftet i 1986, har som formål å fremme kjennskap til og interesse for Botanisk hage på Tøyen i Oslo, og å styrke og støtte hagens aktiviteter. Det kan skje gjennom de midler foreningen skaffer til veie og gjennom medlemmenes aktive innsats for hagen.

GRATIS MUSEUMSINNGANG OG ANDRE MEDLEMSFORDELER

For å få kvittering for betalt medlemskap sender du en SMS med ordene BOTANISK MEDLEM til 2030.

- Du støtter Botanisk hage gjennom medlemskontingenten og bidrar til at hagen kan utvikle seg videre til glede for skoleelever, studenter, forskere og publikum.
- Du mottar medlemsbladet Palmebladet, med nyheter og informasjon om Botanisk hage, vekstene og aktivitetene der.
- Du får tilbud om å delta på hyggelig årsmøte, spesialomvisninger og andre arrangementer i hagen eller med tilknytning til hagen.
- Du og inntil tre gjester får gratis inngang på Naturhistorisk museum (geologiske og zoologiske utstillinger, Klimahuset) ved å vise kvittering for betalt medlemskap. Medlemskapet er personlig.
- Du får 10 prosent rabatt på alle varer i museumsbutikken ved å vise kvittering for betalt medlemskap.

HVA KOSTER MEDLEMSKAPET?

Medlemskontingenten er kr 300 for enkeltmedlemmer og kr 600 for firmaer/organisasjoner. Vil du gi en gave i tillegg til kontingenten, må betalingen merkes med «gave».

HENVENDELSER

Forespørsler av generell karakter: info@botaniskhagesvenner.no

Inn- og utmelding, adresseendring: medlem@botaniskhagesvenner.no

Bankkonto for medlemskontingent

1644 13 20845

www.botaniskhagesvenner.no

Facebook: Botanisk hages Venner

FORENINGENS STYRE 2025

Charlie Haug
Styreleder

Trine Nervum
Nestleder, leder av
Plantegruppa

Anne-Brit Elvestad
Styremedlem,
kasserer

Eva Kjøge
Styremedlem

Christiane Morrison
Varamedlem

Rose Eleni Pålerud
Varamedlem

Helge Brill
Varamedlem

Nina Knarvik
Varamedlem

▲ Botanisk hage på Tøyen har nylig fått forlenget sin akkreditering, men hva er egentlig kriteriene? Bildet tatt 4. mai 2025 viser blomstrende japankirsebær ved veien opp fra Sars gate. Foto Dag Inge Danielsen

Hva er en botanisk hage?

Botanisk hage på Tøyen fikk i desember fornyet sin internasjonale godkjenning. Det er Botanic Gardens Conservation International (BGCI) som sertifiserer botaniske hager.

TEKST: AINA NORDBYE
og DAG INGE DANIELSEN

DETTE ER EN VIKTIG internasjonal anerkjennelse av hagens arbeid med plantebevaring, formidling, forskning og drift, sier hagesjef Anneleen Kool.

BGCI er et globalt nettverk av botaniske hager som arbeider for å sikre kunnskap og bevare verdens planter.

For å bli akkreditert må hagen følge internasjonale standarder og arbeide systematisk for å dokumentere plantesamlinger, bærekraftig forvaltning og bidra til å bevare naturmangfold. Ordningen stiller krav til høy faglig kvalitet og god organisering av den daglige driften.

– Akkrediteringen bekrefter og styrker vår faglige troverdighet i nasjonalt og internasjonalt samarbeid. Sertifikatet må fornyes hvert femte år, noe som sikrer jevn kvalitet og kontinuerlig utvikling over tid, forteller Anneleen.

For publikum betyr dette blant annet bedre dokumenterte plantesamlinger og et tydelig fokus på bevaring og formidling av plantemangfold.

Hva er egentlig en botanisk hage?

Enket sagt må en botanisk hage kunne dokumentere opphavet til alt som vokser – og når

og hvordan enhver plante er blitt en del av samlingene.

En definisjon brukt internasjonalt fastslår at en botanisk hage er en institusjon med dokumenterte samlinger av levende planter til bruk for forskning, bevaring av biologisk mangfold, utdanning og formidling.

I dette ligger at en botanisk hage skal:

- synliggjøre plantenes betydning for mennesker og naturen,
- være en kilde til faglig opplysning,
- gi unike opplevelser,
- inspirere publikum til bruk av planter og
- være en levende genbank.

Samlingene skal være til nytte for forskning på plantesystematikk og relaterte temaer i nasjonalt og internasjonalt bevaringsarbeid og for formidling av forskningsbasert kunnskap om plantelivet i Norge og verden.

Botaniske hager i Norge og Europa

I Norge har vi seks samlinger med offisiell status som botanisk hage. Den eldste er botanisk hage på Tøyen i Oslo. Den er en del av Naturhistorisk museum og tilhører Universitetet i Oslo.

De andre er i Tromsø, Trondheim, Bergen, Stavanger og Kristiansand. I tillegg finnes flere arboreter og temahager.

Siden 1545 i Europa

Verdens eldste botaniske hager er i Padova og Pisa i Italia, begge åpnet på 1540-tallet. Den viktigste rollen for de første botaniske hagene var å lære farmasøyer og leger å kjenne medisinske planter og bruken av dem. Slik var det i de botaniske hagene i Italia på 1500-tallet.

Også i Botanisk hage på Tøyen, opprettet i 1814, ble medisinstudentene undervist i

medisinske plantenes systematikk og anvendelse. Det varte helt fram til 1915. Etter det ble urtemedisin ikke lenger ansett å være viktig for legeutdannelsen.

Men forskning på planteartene har alltid vært en viktig del av botanikernes virksomhet. Og mulige plantestoffer med medisinsk virkning har i senere tid fått fornyet og stadig større oppmerksomhet.

Planter viktige for forskningen

Forskningen i Botanisk hage og ved Naturhistorisk museum er i stor grad basert på samlinger, enten her eller ved andre botaniske hager og museer. NHMs samlinger rommer rundt seks millioner naturvitenskapelige objekter. Botanisk hage med ca. 4 500 plantearter i veksthus og på friland er i seg selv en slik samling. I museets samlinger inngår i tillegg frø, herbarier og annet biologisk og geologisk materiale.

Eksempel på et aktuelt forskningsprosjekt er REA: Life, som går ut på å finne nye medisiner ut fra gammel og ny plantekunnskap. Dette er et samarbeid med Farmasøytisk institutt, IBV, Medisinsk fakultet, KHM og Humanistiske fakultet. Forskerne finner blant annet plantemateriale i arkeologiske utgravninger, og de henter ut og tester plantestoffer fra ulike planter medisinsk. Et av målene er å finne gode alternativ til dagens antibiotika.

Nye molekylærbiologiske metoder, som DNA-analyse, gjør at herbariebelegg og annet bevart materiale har fått fornyet betydning. Digitaliseringen gjør at forskere over hele verden kan få innsikt i hva som finnes på Tøyen. Samtidig har økt regnekapasitet og nye, avanserte analysemetoder gjort det mulig å studere større datasett enn før – og dermed trenge dypere inn i naturhistorien.

▲ Victorياهو har gledet publikum med sine tropiske attraksjoner gjennom 150 år. Foto: Carsten Sund, NHM

Victorياهو 150 år

Byggingen av Victorياهو i Botanisk hage startet i 1874, og det ble tatt i bruk høsten 1876 – altså for 150 år siden. Hagens bestyrer Frederik Christian Schübeler hadde i mellomtiden vært i Italia for å bestille planter.

TEKST: DAG INGE DANIELSEN

BOTANIKER OG FORFATTER Liv Borgen skriver i boka «Botanisk hage 1814 – 2014» at Schübeler dyrket en rekke planter i Victorياهو de første årene. Blant disse var nøkkeroser, lotus, begonia, orkideer, tropiske bregner og nyttevekster som papyrus, ris, sukkerrør, banan og bomull.

Men huset ble først og fremst bygd for å romme den berømte victorianøkkerosen, den største av alle nøkkeroser. Den ble først oppdaget i Sør-Amerika tidlig på 1800-tallet, beskrevet i 1830-årene og oppkalt etter dronning Victoria av England. I 1849 lyktes man for første gang å få den til å blomstre i et veksthus i Europa, og det skjedde i England.

Til Oslo i 1879

De neste tiårene ville alle botaniske hager av betydning vise victorianøkkerosen. Uten utgifter for universitetet skaffet Schübeler det første eksemplaret fra den kongelige botaniske hagen Herrenhausen ved Hannover i Tyskland. I 1879 ble den lille planten transportert i et vannkar til Christiania (Oslo). Den var

▲ *Scadoxus puniceus* var ukas Victoria-plante på Facebook i slutten av januar, da den sto i praktfull blomst. Det som ser ut som en rød-oransje børste, er en blomsterstand satt sammen av mange små blomster. Foto: Carmen From Dalseng, NHM

i dårlig forfatning ved ankomsten, men den dyktige gartneren Schulz fikk den til å trives og blomstre.

Det skjedde første gang 25. august 1879. «Da det ble kjent at *Victoria regia* blomstret, steg antallet besøkende ofte til et par tusen om dagen,» heter det i Universitetets årsberetning. Gartneren lyktes med å høste modne frø, og i februar året etter spirte nye victoriaplantar. De neste 25 årene var det etterkommere av den samme, første planten som ble dyrket. Arten ble kalt *Victoria regia*, senere endret til *Victoria amazonica*.

Siden 2009 er det *Victoria cruziana* som har vært dyrket i Victorياهو. Arten ble valgt fordi den har rik blomstring og mindre blader enn *V. amazonica*, noe som fungerer godt i det lille bassenget, og det har vært mulig å ha to planter side om side.

Som i Amazonas

Gartner Anders Neergaard har vært ansvarlig for plantene i Victorياهو i mer enn 20 år. Han har eksperimentert med temperatur, substrat (vekstmedium), næringstilførsel, vannrensning og belysning. Han lager sine egne gjødselkuler og vet hvordan han skal få den rette surhetsgraden i vannet.

– Alt handler om at det skal være så likt forholdene i Amazonas som mulig, forteller

▲ Det handler om å etterligne forholdene i Amazonas, sier veksthusgartner Anders Neergaard. Foto: Lars Petter Pettersen

Anders Neergaard, som har besøkt botaniske hager i England og Brasil – og stadig utveksler erfaringer med kolleger internasjonalt. Slik lykkes han med å gi optimale vekstforhold for plantene i og omkring bassenget i Victoriahuset.

Mens victorianøkkerosene i Oslo tidligere bare blomstret i den lyseste årstiden, og de måtte plantes på ny hvert år, kan de nå bli så gamle som åtte år. Og de gleder publikum og ansatte med sine store, vakre blomster året rundt.

Først hvit, så rosa

Blomsten åpner seg to netter på rad. Første natt er den hvit, flere grader varmere enn omgivelsene og dufter kraftig. I naturen får

den da besøk av biller. Den lukker seg på dagen og stenger inne billene. Når blomsten åpner seg igjen andre natt, er den rosa og slipper fri pollen som fester seg til billene. Nå flyr de videre til neste hvite blomst som dermed blir pollinert.

På slutten av 1800- og tidlig på 1900-tallet var victorianøkkerosen hagens store trekkplaster. Oslo-avisene annonserte at den blomstret, og folk valfartet til Tøyen for å oppleve den eksotiske fenomenet. Ofte dannet det seg lange køer. Veksthuset og nøkkerosen fikk en spesiell plass i folks bevissthet. Forfatteren Johan Borgen bidro til dette gjennom novellen *Victoria regia*, der Victoriahusets varme, fuktige atmosfære er ramme for et erotisk ladet møte i åpningsscenen.

▲ Vi skal bruke veksthusjubileet til å skape blest om behovet for et flunkende nytt utstillingsveksthus, sier Carmen From Dalseng. Foto: Dag Inge Danielsen

Jubileum med utstilling og omvisninger

Victoriahusets 150-års jubileum skal selvsagt feires. Det skjer på ulike måter gjennom sommeren.

TEKST: DAG INGE DANIELSEN

På forsommeren kommer en utstilling som lages i samarbeid med studenter i landskapsarkitektur på Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo. Den er planlagt å åpne i juni før skoleferien starter.

I tillegg blir det satt opp egne lunsj-

omvisninger i Victoriahuset hver onsdag i hele juni fra kl. 12.30 til 13.00. Og det vil skje noe i forbindelse med Victoria-nøkkerosens blomstring.

– Vi vil også bruke Victoriahusets jubileum til å skaffe oppmerksomhet rundt den nye veksthusattraksjonen vi lenge har planlagt å bygge, forteller Carmen From Dalseng. Hun koordinerer arbeidet med å skaffe finansiering til Naturhistorisk museums storsatsing, som blir et opplevelsessenter for verdens naturmangfold på Tøyen.

Ukas Victoriaplante

Hun bruker også sosiale medier aktivt for

å skaffe blest om veksthussaken. Hver uke presenteres en av plantene i Victoriahuset på Botanisk hages Facebookside.

Noen eksempler på ukas plante er *Amorphophallus konjac* som lukter råttent kadaver, *Commiphora abyssinica* som produserer myrra – og *Euphorbia milii*, Kristi tornekrone.

Følg med på nettsidene til Naturhistorisk museum for å få med deg datoer og tidspunkter for jubileet til Victoriahuset: www.nhm.uio.no/hva-skjer

▲ Samlet til sesongens dugnad nr 2 tirsdag 3. februar var (fra venstre) Susan Wright, Svanhild Gimse, Ingunn Ormstad, Siggen Mortensen, Vibeke Engesæth (bak), Bente Mikkelsen, Torbjørn Breivik, Anne Pharo, Trine Nervum, Christiane Morrison, Ulla Saastad, Anne-Brit Elvestad.

Det spirer og gror

Ute har det vært ned mot 10 kuldegrader store deler av denne vinteren. Men i veksthusene i Botanisk hages forsøksavdeling er det behagelige 18 pluss. Å komme inn her er som å besøke en oase, der lyset slår imot en og eimen av fuktig jord og spirende planter fyller sansene.

TEKST OG FOTO: DAG INGE DANIELSEN

GRUPPELEDERNE I PLANTEGRUPPA i Botanisk hages Venner har hatt dugnad hver tirsdag siden 27. januar. Etter vårjevndøgn i mars blir det mer å gjøre – med prikling, vanning, potting og diverse stell. Da er det dugnad også på onsdager og torsdager, og det åpnes for nye frivillige.

– Alle som har meldt interesse og står på våre lister, får tilsendt e-post med nærmere informasjon om dugnadene, forteller Trine Nervum, mangeårig leder av Plantegruppa og primus motor for dugnadsgjengen.

Tre ganger i uka møtes plantegruppefolkene fram til det store Plantemarkedet, som i år går av stabelen søndag 31. mai.

De første frøene kom i jorda allerede 20. januar. Ellers var det rengjøring, rydding og klargjøring av lokalene som sto på agendaene de første tirsdagene. Noen stauder ble høstsådd og har stått kaldt.

Fra blodbeger til brekkbønner

Såing av sommerblomster, urter/nyttevekster

og stauder foregår suksessivt fram til april – etter en nøye oppsatt plan.

– Ikke alle er klar over at Plantegruppa har aktiviteter også utover høsten. Vi gjenbruker alt vi kan av potter, så det er mye som skal rengjøres og lagres. I 2025 hadde vi den siste dugnaden i slutten av oktober, forteller Trine. – Vi bruker også høsten til å planlegge neste sesong og kjøpe inn frø.

Det første som sås er blodbeger, i januar, og det siste er brekkbønner til familiehjørnet på Plantemarkedet. Når frøene kommer i jorda 12. mai, regner Trine med at flotte, struttende bønneplanter skal lokke fram planteinteressen hos de minste på markedet 31. mai.

Plantekataloger på nettet

Omtrent ei uke før Plantemarkedet går av stabelen, blir plantekatalogene lagt ut på venneforeningens nettsider – og med lenker på sosiale medier.

– Det er alltid en del besøkende som kommer innom Plantemarkedet for å sjekke hva vi har til salgs. Men det er også mange som studerer plantelistene nøye på forhånd og

vet akkurat hva de vil ha. Noen har med seg utskrifter og lister, forteller Trine Nervum, som selv har vært aktiv i Plantegruppa siden 2011.

Vi regner med at omkring 200 planteslag vil bli å få kjøpt i år – og totalt omkring 10 000 enkeltpanter, hvis alt går etter planen.

Hele prosjektet gjennomføres i tett samarbeid med fagfolkene i Botanisk hage. Botaniker Øystein Lofthus går gjennom alle plantelister i flere omganger – dette for å være sikker på at det ikke selges planter som er rødlistet eller står på lista over uønskede fremmedarter.

Populære oldemorsstauder

I tillegg til alt som sås nytt av året har Plantegruppa også en del stauder som overvintres ute i Forsøksavdelingen. Også disse krever stell og omsorg i ukene fram til slutten av mai.

Vi pleier også å få overskuddsmateriale fra Oldemors hage. Mye av dette blir overvintret ute, men det er også en del som kommer til utover våren, når gartnerne ser hva som kan deles. Oldemorsstaudene er noe av det mest populære vi har. De blir solgt i en egen seksjon ved avdelingen for stauder på Plantemarkedet, forteller Trine.

I 2025 fikk foreningen rundt 700 000 kroner i salgsinntekter. Pengene går til en rekke formål, i år blant annet studietur for gartnerne til Chile. Les mer om den på side 13 og om hva overskuddet fra tidligere år har gått til på side 8 – 9.

Hovedansvarlig for de ulike plantegruppene

Sommerblomster: Anne-Brit Elvestad
Urter/nyttevekster: Bente Mikkelsen
Stauder: Christiane Morrison

Urtehagen fyller 25 år

I den sørøstre delen av Botanisk hage ligger Urtehagen, et velduftende, fristende og delvis giftig anlegg. I 2001 ble dette flotte tilskuddet til Botanisk hage anlagt. I 2026 fyller altså Urtehagen 25 år.

TEKST: SYNNE AASLAND URSIN,
MASTERSTUDENT VED
NATURHISTORISK MUSEUM

HER ER AROMATISKE KRYDDERURTER, fargerike blomster og slyngende vekster. Plantene kommer fra Middelhavslandene og har vært brukt av handelsreisende, munk og godtfolk i middelalderen.

Urtehagen har et lysthus i den øverste delen, der det vokser amerikanske plantearter, fiberplanter, fargeplanter og giftplanter. Anlegget i midten er en korshage etter mønster av gamle europeiske klosterhager. Og den nedre delen kalles kjøkkenhagen.

Hva er en klosterplante?

Ordet kloster maner fram bilder av kjortelkledde munk i meditasjon – gjerne i symmetriske hager bugnende av urter. De medisinske og kulinariske urtene spilte en viktig rolle i den daglige driften av klosteret.

Alle planter inneholder kjemiske stoffer som produseres for å bekjempe sykdommer, parasitter og skadegjørende dyr. Stoffene kan også tiltrekke seg pollinerende insekter ved å gjøre planten fargesprakende eller velduftende. Det er disse stoffene som kan ha medisinsk virkning på oss mennesker. Kjente eksempler er

morfin, koffein og penicillin.

Men hva gjør en klosterplante til en klosterplante? Hva skiller dem fra andre planter? I en pågående masteroppgave ønsker vi å undersøke nettopp dette.

Vi skal besøke tidligere klostre ulike steder i Norge. Planen er å samle inn planter som i dag vokser vilt ved klosterruinene. Fra hvert sted ønsker vi å samle inn to ulike plante-varianter. Den ene kaller vi «klostertype», og det er plantene som vokser ved selve ruinen. Den andre kaller vi «villtype», og det er den samme arten som vi regner med å finne innenfor 10 km radius.

Ved å sammenligne kjemiske innholdsstoffer i klostertype og villtype av samme art, kan vi kanskje klare å svare på noen av de nevnte spørsmålene.

Kulturhistorisk betydning

Planen vår er å bli litt klokere på om klostervekstene kanskje ble selektivt avlet fram for å være spesielt medisinsk potente. I så fall kan vi

▲ Synne Aasland Ursin tar mastergrad i botanikk og håper å avdekke ny kunnskap om klosterplanter – noe som kan komme Urtehagen i Botanisk hage til gode. Her blant greske oldtidsruiner. Foto: Ciarán King

være på sporet av det vi kaller en relikte-art, en etterlevning av en nytteplante som ikke lenger dyrkes.

Her er håpet at vi kan avdekke noe av kulturhistorisk relevans. Og hvis det viser seg at plantene som vokser i klosterruinene er unike i kjemisk sammensetning, blir det kanskje aktuelt å ta dem til Korshagen i Botanisk hage.

Over sommeren blir det felttur, blant annet til Tautra, Reins, Munkeby og kanskje Selja kloster. Her skal vi sanke arter som man antar ble dyrket som en del av klosterdriften i middelalderen. Det kan være planter som ble brukt til alt fra krydder i kjøttsuppa til behandling av innvollsorm.

Levende arv

Kloster-urter har med andre ord mange bruksområder. Kanskje har noen av disse artene overlevd gjennom århundrene og står som minne om fordums tid. Klosterne er kanskje forlatte ruiner, men plantene bærer muligens på en levende arv.

Jeg har alltid vært fascinert av medisinske urter. Som barn sprang jeg i nordnorske skoger på jakt etter nye planter jeg kunne lage blomstertrykk av. Jeg lekte heks og brygget hostesaft av geitrams og gjørme. I voksen alder har jeg en lignende tilnærming.

Min vei til masterstudiet ved UiO har vært ukonvensjonell og kronglete. Jeg var skolelei biologistudent da jeg tilfeldigvis fikk sommerjobb som spilltester i Dublin i 2014. På den smaragdgrønne øya forelsket jeg meg både i landet og min senere forlovede. Spilltesting ga uante muligheter, etter hvert som konsulent i Statnett der jeg kvalitetssikret programvarer.

Men interessen for biologi ga aldri slipp. Så ti år, tre land og én karriere etter endt bachelorgrad er jeg endelig tilbake der jeg føler meg hjemme: blant planter og vitenskap.

▲ Fra plantesalget på Vårtreffet i 2005. Foto: Privat

Fire tiår med hagebegeistring

Lørdag 24. mai 1986 ble Botanisk hages Venner (BhV) stiftet i et åpent møte på Botanisk museum, i dag Lids hus. Initiativtakere var daværende bestyrer for hagen, Rolf Y. Berg, og Grethe Li fra Blomstervenners klubb som ble venneforeningens første styreleder.

TEKST: DAG INGE DANIELSEN

DE TO MØTTES IGJEN 30 år senere, da Palmebladets redaktør inviterte dem til en prat om foreningens fødsel. Berg fortalte om sin bakgrunn som direktør for Davis Arboretum and Public Garden ved University of California. Der hadde de en aktiv venneforening som drev kafé, holdt omvisninger og støttet institusjonen, og det var erfaringene derfra som ga inspirasjon til dannelsen av BhV i Oslo.

– Rolf, du gjorde en viktig jobb da du sparket i gang det hele, og jeg er stolt over å ha vært med på det, sa Grethe Li, da de to ble gjenforent for ti år siden. Rolf Y. Berg døde i 2018. Bjørg Myklebust kom inn i foreningens styre tidlig på 1990-tallet. Hun var styremedlem i flere perioder, blant annet som kasserer, og hun har i mange år hatt omvisninger i hagen etter å ha tatt guidekurs i 2003.

Hun har deltatt på en lang rekke aktiviteter

og arrangementer gjennom årene – og sett hvordan foreningen og hagen har endret seg. I sitt arkiv har hun funnet programmet for Rolf Y. Bergs kurs i «frilandssamlingen og dens frukter». Det var del av 10-årsmarkeringen og ble holdt en augustsøndag i 1996, med forelesninger, demonstrasjoner og vandringer.

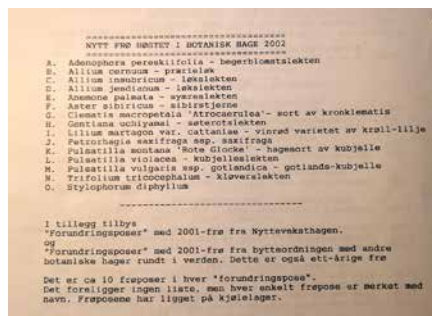
Frøposer fra botaniske hager

– Jeg husker også godt at vi sorterte frø fra hagen og sendte ut konvolutter med frøposer, forteller Bjørg.

– I flere år fikk medlemmene tilbud om å bestille frø høstet i naturen og i Botanisk hage. Men ikke nok med det, vi fikk også noe overskuddsmateriale fra den internasjonale frøbytteordningen, altså andre botaniske hager. Som medlem av BhV kunne man få tilsendt frøposer som var stemplet med navnet på en botanisk hage i Frankrike eller England. Ganske rart å tenke på, når vi vet hvor strengt det er i dag, med internasjonale konvensjoner som begrenser handel med for biologisk materiale.

Til 20-årsjubileet i 2006 ble det utarbeidet

▼ Utsnitt av brev med tilbud om gratis frø sendt medlemmene i 2002. Foto: Bjørg Myklebust

en CD med filmopptak fra Botanisk hage. Den ble aktivt brukt til å spre informasjon om hagen og rekruttere medlemmer til foreningen.

– Noen av oss har fortsatt en samleperm for Botaniske ark i bokhylla. Det var et populært tiltak, forteller Bjørg Myklebust, som satt i BhV-styret sammen med initiativtakeren Vesla Vetlesen. Hun var forfatter og illustratør ved siden av å engasjere seg i politikken. I årene 1994 – 2000 fikk hun laget løse ark med gode plantebeskrivelser og tegninger som medlemmene kunne abonnere på – et kjærkomment tiltak i en tid da Internet var lite utbredt.

Omfattende omvisninger

I snart 20 år har Botanisk hage hatt gratis søndagsomvisning som tilbud for publikum i mai og gjennom sommermånedene. Både disse og omvisninger som gis på bestilling og mot betaling, er resultat av et samarbeid mellom hagen og BhV. Frivillige guider rekruttert blant foreningens medlemmer gjør en uvurderlig innsats som ambassadører for hagen.

Guidevirksomhet har vært en viktig del av foreningens virksomhet siden start. Først var det Rolf Y. Berg som sto for opplæringen, senere har en rekke botanikere, gartnere og formidlere bidratt. Guidekursene har vært arrangert i samarbeid mellom BhV og Naturhistorisk museum, de siste i 2018 og 2022.

Siggen Mortensen tok guidekurset i 2010 og har guidet besøkende gjennom 15 sesonger.

– Det er alltid givende å møte nye mennesker, enten det gjelder å feire en bursdag, en sommeravslutning eller å sette søkelys på et tema, forteller hun. – Ellers har jeg blitt mer og mer fascinert av insektenes rolle i verden – og i vår botaniske hage. Kunnskapsformidlingen

fra insektforsker Hallvard Elven og botaniker Kristina Bjureke har vært viktig inspirasjon for meg. Derfor er jeg glad for å oppleve at Botanisk hage lar gresset gro langt flere steder i hagen enn før. Insekter og biomangfold jubler!

Palmeblad og markeder

Medlemsbladet Palmebladet har vært utgitt siden 2003, siden 2007 i A4-format. Det sendes i posten til medlemmene to ganger i året.

– Palmebladet er det viktigste som har skjedd gjennom «mine år» i foreningen, et fantastisk bindeledd mellom hagen og publikum, og til stor glede for medlemmene, sier Bjørg Myklebust.

En annen milepæl er at foreningen tok over ansvaret for julemarkedet i 2007. Det ble første gang holdt i 1995 og var et initiativ fra museumsansatte.

Foreningens storsatsing har vært Vårtreffet med plantesalg og aktiviteter for hele familien. Det første ble arrangert helgen 23.–24. mai 1987, ett år etter stiftelsen. Siden har det vært holdt årlig i månedsskiftet mai – juni, etter pandemien under navnet Plantemarkedet.

– De første årene var det overskuddsmateriale fra hagen som ble solgt. Så kom Plantegruppa i gang utover på 1990-tallet, med frivillige som sår og prikler og dyrker fram planter for salg, forteller dagens styreleder Charlie Haug.

– Plantegruppa og plantemarkedet er blitt en stadig større og viktigere del av virksomheten vår. Salget gir oss verdifulle inntekter som igjen kommer hagen til gode. Dette hadde vi ikke greid uten den helhjertede dugnadsinnsatsen fra plantegruppas medlemmer, så de fortjener en stor og varm takk, sier Charlie, som

▲ Vårtreffet hadde et vell av tilbud og aktiviteter, blant annet ble det auksjonert ut planter fra hagen i 1993. Foto Elin Conradi

legger til at nye medlemmer er velkommen til plantedugnad. Se egen omtale!

Årets plantemarked går av stabelen søndag 31. mai. Da blir 40-årsjubileet markert, blant annet med mange gode tilbud.

Hva går pengene til?

De siste ti årene har BhV støttet en rekke tiltak i Botanisk hage med til sammen mer enn 1,8 millioner kroner. Pengene har blant annet blitt brukt til studieturer for gartnerne, lysthus, oppgradering av ulike anlegg, treskulpturer, utemøbler, guidebok, fossilsteiner fra Svalbard, utendørs blomstermodeller samt utstilling om det nye veksthuset som er planlagt, men venter på finansiering.

▼ NRK hadde innslag fra Vårtreffet i 1993. Foto: Elin Conradi

Vi heier på nytt veksthus

TEKST: CHARLIE HAUG, STYRELEDER

Botanisk hages Venner er en livskraftig forening med høyt aktivitetsnivå. Vi har mange medlemmer som er aktive som guider og i plantegruppa. Vi har et meget godt samarbeid med hagens gartnere og ledelsen. Guidegruppen til venneforeningen guider i hagen som gir inntekter til oss og økt kunnskap hos publikum om botanisk hage.

Våre to største arrangementer plantemarkedet og julemarkedet trekke flere tusen mennesker til hagen og gir oss gode inntekter. Inntektene fra guiding og arrangementer bruker vi til å støtte tiltak i hagen eller gi økt kunnskap for hagens ansatte gjennom kurs og studieturer. I tillegg setter vi av penger til det fremtidige veksthuset.

Veksthuset er den største satsingen i Botanisk hages historie, og venneforeningen er med og støtter saken. Vi har opprettet en fondskonto i Handelsbanken, for å få større avkastning på pengene til veksthuset. Vi har nå

kommet opp i over 5,7 millioner kroner. Veksthuset vil bli en nasjonal arena for kunnskap om biomangfold og bevaring av truede arter. Det vil vekke interesse og inspirere til bevaring av naturen.

Det består av tre store kupler på til sammen 5000 kvadratmeter. Her vil besøkende få oppleve naturtro omgivelser fra fem av verdens klimasoner, med ulike klimatyper – fra arktisk via middelhavsklima til tropisk regnskog, tåkeskog og ørken. Det blir en arena for forskning og innovasjon.

Veksthuset vil være klimanøytralt, med et unikt energilager som fungerer som et "termisk batteri" i grunnen. Sommerens overskuddsvarme pumpes ned i en mengde brønner i fjellgrunnen. Den lagrede sommervarmen hentes opp igjen for å varme opp veksthuset om vinteren.

I den tropiske regnskogen er det ofte mørkt på bakken, men i trekronene skjer det mye. Derfor planlegges en treetop walk der man går på gangbroer i trekronene. Dette gir en

fantastisk opplevelse for publikum.

Med støtte fra Tom Wilhelmsens Stiftelse er museet over i en ny fase hvor det jobbes aktivt for å skaffe midler til å starte realiseringen av veksthuset. Vi håper nå at våre politikere ser den store nytten i veksthuset og bevilger nødvendige penger til gjennomføring.

▼ Foto: Karsten Sund, NHM

REISEDAGBOK FRA BOTANISK HAGE 1826:

Denne skjønnne Have med de smukke Planter

I juli 1826 fikk Botanisk hage i Christiania besøk av en ung dansk dame, Marie Bruun, som foretok en reise i Norge med sin forlovede. Hun fortalte om reisen i brev til sine foreldre i København. Senere ble brevene ført inn i en håndskrevet bok, som også inneholder vakre akvareller. Boken ble arvet gjennom mange ledd og dukket opp i et dødsbo i 2017.

TEKST: DAG INGE DANIELSEN

VI FANT BOKEN ved en tilfeldighet da vi ryddet i sakene etter min kusine. Som etterkommer etter Marie Bruun fikk jeg overta boken, som vi har kalt «Maries reise til Norge i 1826», forteller Lise Høyrup.

Med boken i hånd – som inspirasjon

og historisk ledsager, besøkte Lise Høyrup Botanisk hage på Tøyen sommeren 2023. På forhånd hadde hun søkt i historiske arkiver og folkeregistre for å finne ut hvem Marie var, omstendighetene rundt reisen og ikke minst hvordan boken var blitt til. Det kom godt med at hun er utdannet i historie og folkloristikk og pensjonert fra en jobb ved de lokalhistoriske arkivene i Vestsjællands amt.

Marie Bruun ble født i 1797 og døpt Maren, men ble kalt Marie. Hun var 29 år da hun seilte til Norge med et lite følge. Med på reisen var en annen kvinne, kanskje en søster, og en mann ved navn Frederik August Schønheyder. De to giftet seg på nyttårsaften det samme året i Fredericia, Danmark. Deres datter Bertha Schønheyder ble født ett år senere og er Lise Høyrups tippoldemor.

Akvarellene utført senere

Lises teori er at Frederik August senere fikk tak i brevene med reiseskildringer hos sine svigerforeldre. Han var en dyktig tegner og underviste sin datter Bertha i tegning. Lise Høyrup tror derfor at en av dem har utført akvarellene. Sommeren 2023 skulle hun besøke sin norske tante Wenche Larsen på Golsfjellet. Først skulle de være noen dager i Oslo, og Lise fortalte sin tante om den nylig oppdagede boken med

reiseskildringer. Siden den inneholder en liten beskrivelse av besøket i Botanisk hage, lanserte hun ideen om å bruke den som en slags guide. Dagboksnotatene starter i Stavern (den gang Frederiksværn) og fortsetter gjennom Vestfold, Drammen, Oslo og Akershus til et stykke opp i Gudbrandsdalen. De siste par sidene er skrevet med en annen håndskrift, og beretningene slutter brått uten noen forklaring.

Gjenskape en stemning

Lise Høyrup og Wenche Larsen ble enige om at det kunne være morsomt å forsøke å gjenskape noe av stemningen fra nesten 200 år tilbake.

–Jeg synes faktisk vi lyktes med å fange noe av den følelsen som formidles i boken. Mye er riktignok endret, og det er bare Tøyen hovedgård som er igjen av husene fra 1826. Men hagen har fine utsiktspunkter, slik Marie påpeker. Vi opplevde en nydelig stemning i den vakre hagen. Det var fint å sitte på en benk og nyte roen og skjønnheten, forteller Lise Høyrup.

Reiseskildringene i boken

Her følger en del av teksten som som omhandler besøket i Oslo og på Tøyen:

Staden med sine Forstæder og Fæstning danne den Art af Halvmåne. Ved Indløbet

ligger adskillige Øer heriblandt Hovedøen, hvorpaa har været et Munkekloster, en deilig skovbevokset Øie kaldet Ladegårdsøen og flere mindre sees længere borte mod Sønden og i Sydvest opløfter et fjeldagtigt Land sig, som giver dette rige Prospect en Skjøn Baggrund.

Fra den botaniske Have som ligger paa en Bakke har man denne Udsigt i sin hele Udstrækning.

Vi spadserede derop om Eftermiddagen i et yndigt Veir, men var næppe kommet der førend et stort Tordenveir reiste sig og ved sit Udbrud nødte os til at søge Lye i Drivhuset. Her saa jeg adskillige smukke Planter hvoriblandt Pisangen med sine skønne, brede, lysegrønne Blade særdeles behagede mig.

Som Contrast til denne afstak den giftige Euphorbia med sine spidse Pigge, som efter Gartnerens sigende, truede den med Døden, som udsatte sig for dens Stik.

Luffetræet, Sukkerrøret, Brødtræet m: fl. erindrer jeg. Men Samlingen var for stor til, at jeg kunne betragte ret mange af dem og har derfor kun bevaret dem i Erindringen, som interesserede mig mest.

Den botaniske Have tilhører Universitetet og er først blevet anlagt for ti Aar siden. Man maa baade beundre Trærnes frodige Vækst saavelsom den smagfulde Grønparring (?), der tilsammen vidner om Gartnerens Omsorg.

En skøn Levkoie Flor anbragt foran Huset paa Høiden af Bakken duftede os i møde og ved sin liflige Duft ret vederkvægende. Bænke, paa forskjellige Steder i Haven, hvor de skønneste Prospector frembrød sig, ere saa indbydende at Hvilen efter at have overvundet den strenge Bakke her bliver dobbelt sød.

Du har saa ofte kjære Antonie med din sædvanlige Livlighed i at skildre beskrevet denne skønne Haves Beliggenhed. Jeg tænkte paa dig og den kjære Oline, der for flere Aar siden, da Haven var i sin spædste Barndom saa meget henrykkede Eder, hvor ville dens herlige frodige Opvæxt glæde Eder.

Hva betyr dette?

Ladegårdsøen er datidens navn på Bygdø. Lise Høystrup tror at de to nevnte Antonie og Oline var Maries svigerinner, som hadde besøkt Botanisk hage i Oslo i 1815, altså bare ett år etter at den ble åpnet.

Botaniker Kristina Bjurke har lest teksten med stor interesse. Hun forteller at pisang er en eldre betegnelse på banan, hentet fra malayisk. Hun mener den nevnte euphorbia kan være Kristi tornekrone, Euphorbia milli. Den vokser i dag i Victoriahusets subtropiske avdeling. Den har vakre, røde blomster og en stamme med spisse torner. Navnet skyldes at man før trodde Jesus bar en hodekrans av denne planten ved korsfestelsen. Arten stammer fra Madagaskar, og den kalles også glansvortemelk.

– Luffetræ kan være svampegresskar, Luffa aegyptica, selv om Luffa ikke er et tre, det er en liane forteller Kristina. Frukten kalles luffa. De tørkes og brukes som svamp eller vaskeskrubb. Mange har kjøpt slike på ferie i middelhavslandene, sier Kristina Bjurke.

– Når Marie nevner brødtræet, er det mer usikkert hva hun referer til. Det kan ha vært et

brødrukttre eller et johannesbrødtræ. Sukkerrør vokser fortsatt i Victoriahuset, sammen med mange andre, kjente kulturplanter fra tropiske og subtropiske strøk, deriblant kanel.

Første bananblomstring i 1825

At datidens veksthus hadde bananplante blir bekreftet av en annen kilde. Høsten 2025 fikk hagesjef Anneleen Kool en henvendelse fra Felipe Ridao i nonprofit-organisasjonen Antipodes Café i Oslo. Som ledd i en idé-prosess for grafiske arbeider undersøkte han bananens historie i Norge. Da fant han en notis i Morgenbladet fra julaften 1825. Den lyder: "Christiania, den 23de December. – Som en sjelden Mærkværdighed ville vi meddele, at i disse Dage blomstrer Pisangen (Musa paradisiaca) i Universitetets botaniske Have på Tøien, hvilket nok er første Gang dette skeer i Norge."

Christiania, den 23de December. – Som en sjelden Mærkværdighed ville vi meddele, at i disse Dage blomstrer Pisangen (Musa paradisiaca) i Universitetets botaniske Have paa Tøien, hvilket nok er første Gang dette skeer i Norge.

Ifølge wikipedia er *Musa acuminata* og *Musa x paradisiaca* de artene som gir dagens bananer vi får kjøpt i Europa.

Biskop Schønheyder og Hans Nielsen Hauge

Ytterligere en pussighet er at Marie Bruuns ledsager og forlovede Frederik August Schønheyder hadde en tilknytning til Norge. Hans farfar het Johan Christian Schønheyder (1742-1803) og var stiftsprost over Sjælland før han ble utnevnt til biskop i Trondheim i 1788.

Som biskop markerte han seg på flere områder. Han reiste en rekke ganger på visitas i det vidstrakte bispedømmet, som da omfattet hele Nord-Norge. I 1796 var han den første

▼ Original billedtekst: Kutteren Nees, som førte Marie til Norge den 16 juli 1826 under seil mod den norske kyst.

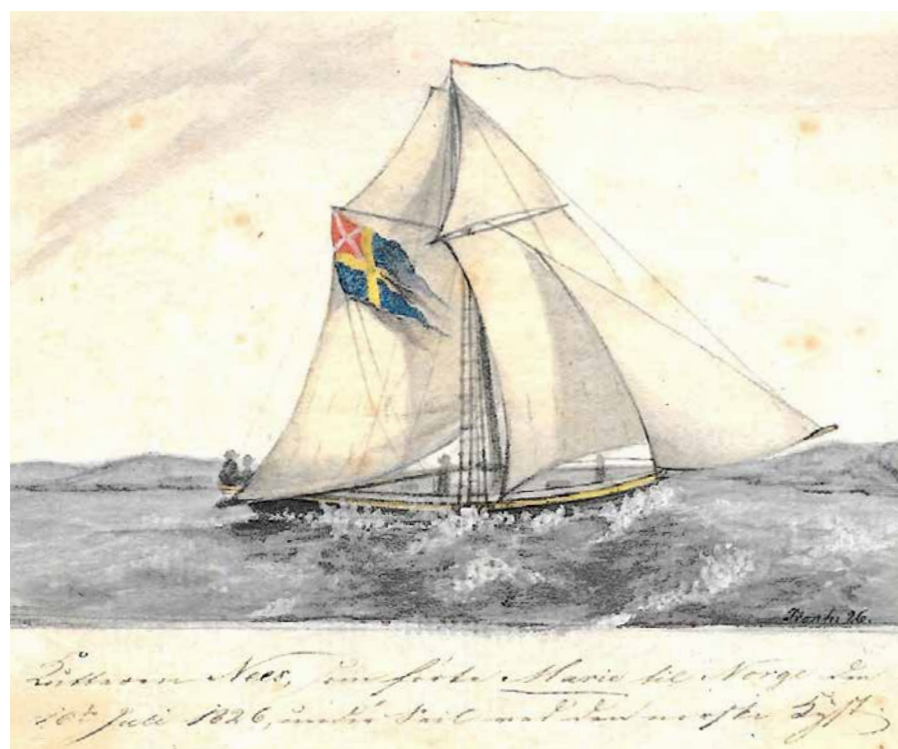

▲ Maren Schønheyder, født Bruun, kalt Marie. Ukjent kunstner. Foto: Aarhus Stadsarkiv.

biskopen som besøkte Kautokeino. Johan Christian Schønheyder var nestleder for Det Kongelige Norske Vitenskapers selskap. Han opprettet en lærerutdannelse i Trondheim og underviste selv i botanikk og bruk av medisinsplanter.

Flere kilder forteller at Schønheyder i 1799 tok initiativ til å legge ned forbud mot forkynnelsen til lekpredikanten Hans Nielsen Hauge. Dette førte til at han i flere år ble sittende i rådhusarresten i Christiania.

– Vi vet at Hans Nielsen Hauge i perioder oppholdt seg på Tøyen hovedgård og ble satt i arbeid på jordene der. Og det er ganske pussig å tenke på at bestefaren til Maries ledsager, som også var min fjerne forfader, var medvirkende årsak. De to, Johan Christian Schønheyder og Hans Nielsen Hauge, blir omtalt som kampaner på 1790-tallet, forteller Lise Høystrup.

▲ Jeg har alltid drømt om å ende opp i Norges vakreste arbeidsplass, Botanisk hage. Og nå er jeg her, sier en fornøyd Eirin Bruholt, som fra neste utgave overtar som redaktør for Palmebladet. Her under frøinnsamling på Jeløya i Oslofjorden. Foto: Kristina Bjureke

Eirin Bruholt ny redaktør av Palmebladet

Eirin Bruholt blir ny redaktør for Palmebladet. Eirin er 32 år, oppvokst i Kristiansand, har mastergrad i botanikk, variert bakgrunn fra Naturhistorisk museum og en sterkt utviklet interesse for vitenskapsformidling og journalistikk. Her deler hun tanker om hvordan det var å bli spurt om å overta redaktørrollen for Botanisk hages Venners medlemsblad – og om sin bakgrunn og nye rolle.

TEKST: DAG INGE DANIELSEN

JEG FØLTE MEG LITT tatt på sengen da spørsmålet plutselig kom. Så var min første reaksjon: Tenk å kunne jobbe i Botanisk hage og skrive om alt det spennende som skjer her. Svaret var egentlig ganske lett, med andre ord.

Jeg husker en forelesning i biomangfold på Blindern våren 2014 med professor i økologi Anders Bryn. Da han fortalte at han jobbet på Naturhistorisk museum, triggert det noe i meg. Av en eller annen grunn skulle dette endre mye

i mitt liv og min fremtid.

Jeg og venninnen min, som satt sammen, snudde oss mot hverandre og sa «Botanisk hage! Her må vi søke jobb!» Etter forelesning løp vi ned til Anders og spurte hvordan vi kunne gå fram. Etter et besøk på personalkontoret og flere mislykkede jobbsøknader var det ingenting som tilsa at jeg skulle bli en del av teamet på Universitetets beste institutt, altså Naturhistorisk museum som også omfatter Botanisk hage. Men, jeg hadde ingen planer om å gi opp.

Startet med haier

Da jeg var seks år gammel fikk vi oss en dokumentar om haier på VHS. Dette ble fort en av mine favorittfilmer. Jeg bestemte meg for at jeg skulle bli marinbiolog og jobbe med haier. Veien dit inkluderte å starte med en bachelor i biologi.

Etter den skjebnesvangre forelesningen i 2014, og etter å ha forstått at botanikk også var et utrolig spennende fag, skiftet fokuset. Det førte til en masteroppgave ledet av de dyktige botanikerne Anne Krag Brysting og Charlotte Sletten Bjørå på selveste Naturhistorisk museum.

Gjennom studietiden min har jeg vært opptatt av formidling. Dette startet da jeg på videregående skjønte at jeg likte å snakke foran folk og fortelle dem om ting jeg syntes var kult. Som haier. Jeg snakket mye om haier. Jeg ble tipset om emnet MNKOM på Blindern, der studenter lærer om vitenskapelig formidling og journalistikk. Dette hjalp meg å blomstre. Jeg publiserte flere artikler og fikk jobb som journalistpraktikant hos forskning.no. Jeg fikk rett og slett bekreftet noe jeg hadde mistanke

om; dette er jeg litt god på.

Jobben hos forskning.no åpnet mange dører. Jeg holdt foredrag og kurs for flere arbeidsgivere, jobbet som redaktør i studentavisen Argument og ble seminarlærer for MNKOM i åtte år. Jeg hadde alltid tanken om at jeg skulle ende opp i Botanisk hage i bakhodet og begynte å velge retninger jeg trodde skulle lede meg dit.

La Humla Suse

En studievenninne hadde begynt å engasjere seg i La Humla Suse. De hadde ukentlige humlevandringer i hagen hver sommer og trengte flere folk. Jeg jobbet meg opp fra frivillig som holdt vandringer og stod på stands til å bli fast ansatt som kommunikasjons- og prosjektrådgiver i organisasjonen. Her jobbet jeg med ulike prosjekter, alt fra å samarbeide med utbyggere, hagesentre og skoler, til å snakke med politikere, lage et nordisk-baltisk samarbeidsnettverk og det jeg likte aller best; skrive artikler for nettsiden.

I tiden hos La Humla Suse åpnet det seg plutselig en stilling som vert på det nye Klimahuset ved Naturhistorisk museum. Jeg så mitt snitt til å ta enda et steg nærmere drømmejobben. En vertsstilling på Klimahuset utviklet seg plutselig til et vikariat som arrangementsansvarlig for museet, og jeg fikk jobbe med formidling på en helt annen måte. Jeg ble bedre kjent med museet og alle seksjonene. Etter vikariatet gikk jeg tilbake som vert på Klima-

huset og har siden jobbet der med å ta imot skoler som booker opplegg om klima og natur.

Frøbanken

I tiden min i UTAD-seksjonen kom jeg til å krysse veier med selveste Kristina Bjureke. Hun fortalte om alt det spennende arbeidet hun gjorde på den nasjonale frøbanken i Botanisk hage. Dette var arbeid jeg syntes hørtes gøy ut, og jeg meldte meg til å samle inn frø.

Jeg fikk blod på tann. Det ene ledet til det andre, og etter mye arbeid dukket det opp en kontrakt på frøbanken. Her fikk jeg jobbe med å samle inn, rense og spireteste frø. Jeg fikk også jobbe med statistikken over spiringen av frøene. Jeg er faktisk en av de som liker statistikk. Jeg synes det er kjempespennende. Å jobbe for frøbanken er virkelig verdens beste jobb!

Når jeg til sommeren skal overta redaktøransvaret for Palmebladet, er det store skoen jeg skal fylle. Dag Inge har en unik evne til å plukke opp interessante historier og snakke med sjenererte gartnere, og han har både nettverk og kunnskaper om om Botanisk hage.

Med meg som redaktør vil nok Palmebladet bli litt annerledes. Jeg må finne min stemme og de historiene som engasjerer meg og dere. Kanskje vil jeg bomme litt på veien, kanskje vil jeg treffe blink. Jeg er uansett veldig spent på tiden fremover, og jeg gleder meg til å undersøke hvordan jeg kan utvikle Palmebladet i fremtiden.

Studietur til Chile i disse dager

Mens Palmebladet går i trykken er en gruppe gartnere og botanikere fra Botanisk hage på studietur til Chile. Turen varer i to en halv uke og blir muliggjort av pengestøtte fra Botanisk hages Venner.

Reisemålet er valgt dels fordi det gikk greit å få nødvendige tillatelser derfra – og dels fordi det er en del av verden som i liten grad er representert i Oslo.

Botanisk hage har gjennom mange år hatt et godt samarbeid med - og gode relasjoner til kolleger i Sør-Amerika. Det fantastiske treet toromiro som oppformes i hagens forsøksavdeling, stammer fra frø som Thor Heyerdahl i sin tid tok med seg fra Påskeøya.

– Chile ligner på mange måter Norge. Det er et langstrakt land med fjorder, fjell, isbreer – og altså variert natur og flora, forteller hagesjef Anneleen Kool.

Men det er få arter fra Chile og resten av Sør-Amerika i vår botaniske hage. Klimaet i Chile ligner mye på forholdene her nord. Floraen er derimot ulik, siden halvparten av alle plantearter i landet er endemiske. De vokser

altså ingen andre steder enn i Chile. Men botanikerne tror at artene fra den andre siden av jordkloden skal klare seg greit under norske klimaforhold.

Det blir mye samarbeid på tvers av landegrenser i forbindelse med studieturen. Botanikere fra Chile og Göteborgs botaniske hage skal nemlig delta på turen, som går til Concepción i det sentrale Chile, litt syd for hovedstaden Santiago. Den botaniske hagen der er forholdsvis ny.

I Chile forskes det mye på å ruste botaniske hager for klimaendringer, og det gir kunnskap og ressurser som er svært nyttige for botaniske hager over hele verden.

Botanisk hages Venner har bidratt med hele 700 000 kroner til denne studieturen. Gjennom din kontingent, innkjøp på Plante-markedet eller annen støtte er det altså du som medlem som har lagt grunnlaget for reisen.

GLED DEG TIL VÅREN – MED BILLETT!

Gjennom våren gjennomfører Naturhistorisk museum og botanisk hage kveldsomvisninger i hagen annen hver onsdag. Den første er onsdag 25. mars kl 17 – 18.

Nytt for i år er at det kreves billett å være med på omvisningene. Billetten koster ikke noe, og det blir gratis å delta. Men publikum må hente ut en billett på nettsidene i forkant av omvisningen, dette for å ha kontroll med at antall deltakere ikke blir altfor stort.

På disse omvisningene er det botanikerne Kristina Bjureke og Marit Grønbech som tar publikum med rundt i hagen og forteller spennende historier og fakta om hva som våkner til liv. Ekstra høydepunkter å merke seg er onsdag 22. april som vil ha omvisning med magnoliatrærne, og onsdag 20. mai som vil vise blomstringen av duetreet.

FÆRRE HUNDEBESØK, BEDRE FOR PLANTENE

I mars 2025 ble det innført hundeforbud i Botanisk hage. Det var derfor ikke uventet at samlet besøk i hagen gjennom fjoråret gikk ned med ca. 18 prosent når perioden fra hundeforbudet ble innført sammenlignes med tilsvarende periode året før.

Basert på telleapparatene og statistikken har hagesjef Anneleen Kool regnet seg frem til at det var rundt 500 luftebesøk med hunder daglig i forkant av hundeforbudet. Når disse er blitt borte har plantene fått bedre vekstforhold, og gartnerne trives bedre på jobb. Fraværet av hunder har også bidratt til mer ro. De besøkende kommer for å nyte hagen, atmosfæren og vekstene. Ser vi på antall besøkende til innendørs utstillinger, er det en nedgang på 6–7 prosent i 2025 sammenlignet med 2024.

LINNÉBENKEN FJERNET

Linnébenken i Botanisk hage ble fjernet høsten 2025 og senere erstattet av en vanlig benk. Årsaken var at den hadde fått råteskader etter mye slitasje. Den var uten ryggstø de siste årene. Benken ble installert i jubileumsåret 2014.

NY GARTNERANSETTELSE

Rett før årsskiftet ble det lyst ut en ny gartnerstilling for en av Botanisk hages mest artsrike og flotteste anlegg, Fjellhagen. Søknadsfristen gikk ut 31. januar, og kandidater blir vurdert utover våren.

Nytt fra butikken

▲ Neneh Jallow Schistad, ny nestleder i museumsbutikken.

Vi ønsker velkommen til Neneh Jallow Schistad, som ble ansatt som ny nestleder for museumsbutikken høsten 2025.

– Etter flere år på kjøpesenter, og med bakgrunn innen grafisk design, prosjektledelse og butikkdrift, er det inspirerende å komme til Naturhistorisk museum. Arbeidsdager omgitt av trær, planter og dagslys er motiverende, sier Neneh.

Museumsbutikken har i år tatt inn frø fra en ny leverandør; Blomsterhagen. Blomsterhagen har holdt til på ved Abildsø siden 2009 og driver med økologisk blomsterdyrking med fokus på biologisk mangfold.

– Det er en stor glede for oss å kunne tilby enda flere frø til kundene som vil utvide det biologiske mangfoldet på uteområdene sine, sier Neneh.

TEKST: DAG INGE DANIELSEN

Flere utstillere på julemarkedet

Foto: Trine Nervum

TEKST: CHARLIE HAUG

Det tradisjonelle julemarkedet til venneforeningen er fremdeles like populært. Mange fra venneforeningen stilte opp for å rigge bord, telt og kafeteria i slutten av november. De la ned en stor arbeidsinnsats. Kaféen var som vanlig populær, og vi solgte vafler, gløgg og annet drikke. I år hadde vi egen infostand. 13 nye medlemmer meldte seg inn.

For å få plass til flere utstillere, utvidet vi denne gang bodplassene til den andre siden av veien, nærmere hovedgården. Det var totalt 38 boder, syv av dem utenfor hovedgården og to boder pluss infostand ved insekthotellet. På midten av gårdsplassen hadde vi fire boder, tidligere var det tolv der. Det fungerte bra, da vi fikk spredd kundene litt.

Vålerengen pikekor sang, og det var gang rundt juletreet. Været var bra, noen minusgrader og et lite snødryss natt til lørdag. Det var masse folk helt fra vi åpnet, og stemningen var god. En stor takk til alle frivillige som stilte opp

og sørget for at markedet ble en suksess! Årets julemarked blir 21. november 2026.

Vi tar imot søknader på: info@botaniskhagesvenner.no i perioden 1. til 31. august.

▲ Medlemsverver Berit Velsvik (t.v.) og styreleder Charlie Haug med de nye medlemmene Nina og Eivind Thilesen. Foto: Thor-Inge Larsen

For elever om løvtrær

Botanisk hage er en svært populær destinasjon for mange, spesielt barnehager og skoleklasser. De kan booke ulike opplegg ute i hagen eller i de innendørs utstillingene med museums-pedagogene.

Den siste tiden har det vært arbeidet med å lage flere selvgående opplegg for alle de yngre besøkende til hagen. Selvgående opplegg vil si at læreren eller ledsageren selv kan gjennomføre opplegget uten bistand av museums-pedagog.

Det nyeste av disse tilbudene er «Norske løvtrær». Opplegget er rettet mot 3. til 7. trinn og gjør elevene kjent med 15 ulike norske treslag som vokser i Botanisk hage. Elevene får lære om bladformer, blomster, frukter, pollinering og frøspredning.

Tørkede blomster i Brøggers

TEKST: EIRIN BRUHOLT

I FEBRUAR åpnet utstillingen Etterklang i tredje etasje på Brøggers hus. Utstillingen tar for seg ulike metoder for å bevare blomster, som å henge dem til tørk eller legge dem i sand. Den er laget av kunstner og fotograf Veronika Moen og produktdesigner Benedicte Angel Mæhle.

Blomster som selges i Norge er oftest dyrket i Afrika og transportert med fly. I produksjonen er det brukt plantevernmidler. De visner ned etter noen dager i vaser. Etterklang er et a propos til denne industrien og setter søkelys på hvordan blomstene kan bevares over lengre tid.

Tørkede blomster er en økende trend i verden, også i Norge, og det blir mer og mer populært å ha buketter som kan stå i flere måneder. I utstillingen vises også metoder for å montere og arrangere blomstene med bærekraftige materialer.

Lang dags ferd mot riktig *Cyrtanthus*-art

▲ Rose Wamaitha Ndung'u på feltarbeid i hjemlandet Kenya. Foto: privat

Før genteknologi og DNA-analyser ble tatt i bruk sent i forrige århundre, var den vanligste metoden for å plassere slektskap å studere hva som likner. Det kunne være trær med liknende blader eller løkplanter med tilsynelatende like blomster som ble regnet for å være i slekt.

TEKST: EIRIN BRUHOLT

BLANT AFRIKANSKE LØKPLANTER, hovedsakelig i påskeliljefamilien *Amaryllidaceae*, har det skjedd mye oppklaring og opprydding de siste tiårene. Mye av forskningen er gjort ved Naturhistorisk museum (NHM) i Oslo, med pionerene Inger Nordal og Charlotte Sletten Bjorå i spissen.

De svært vakre, men ofte sjeldne løkplantene i den artsrike *Cyrtanthus*-slekten står nå for tur. Er slektskap bestemt riktig eller ikke? Rose Wamaitha Ndung'u, tidligere student ved Karatina University i Kenya, er masterstudent ved NHM og ser på nettopp dette. Hun ser på to arter av *Cyrtanthus* og deres underarter.

Cyrtanthus sanguineus har i dag fire underarter med blomster i ulike sjatteringer av rosa og rødt. Arter og underarter kan fort se litt annerledes ut basert på hvor de vokser. I et

tørre område kan de ha litt kortere vekst og tykkere blader. Vokser de i høyt terreng, kan de være mindre i vekst.

Derfor er det viktig at alle individer sammenliknes med samme utgangspunkt, altså mot det samme individ. Dette individet kalles typen. Den setter standarden for arten. Slik vet forskere om arten kan ha endret seg fra den ble beskrevet første gang.

Er de egne arter?

En hovedhypotese i Roses forskningsprosjektet er at en eller flere av de fire underartene til *C. sanguineus* egentlig er selvstendige arter. Men hvorfor er det viktig å finne ut slike ting?

– *Cyrtanthus*-slekten vokser fra Sør-Afrika langs kysten opp til Kenya. I Kenya er plantene spesielt sjeldne, og de jeg ser på vokser kun her. Skulle hypotesen vår stemme, vil det bety at det registrerte artsmangfoldet øker i Kenya. Enda viktigere er det at ny kunnskap sannsynligvis vil bidra til å bevare disse sårbare plantene,

▼ Liljene i *Cyrtanthus*-slekten er ofte så vakre at det er umulig å ikke legge merke til dem om man er så heldig å se dem blomstre. Foto: Rose Wamaitha Ndung'u

forteller Rose.

År med mye tørke eller ekstra mye nedbør kan ta knekken på en populasjon. Klimaendringene gir mer ekstremvær, og det blir vanskeligere for mange arter å tilpasse seg. Rose forteller at plantene dyrkes *ex situ* i Kenya. *Ex situ* betyr at plantene blir samlet fra sitt naturlige levested og oppformert for bevaring, typisk i botaniske hager. På den måten finnes eksemplarer dersom planten skulle forsvinne i naturen.

Lange avstander

Populasjonene av ulike *Cyrtanthus*-underarter lever isolert fra hverandre over lange avstander. Innavl bidrar derfor til at de blir ekstra sårbare. Det gjorde også at Rose fikk lange og krevende dager i felt:

– Vi brukte herbarier til å notere oss hvor det var registrert funn tidligere. Mange av disse var veldig gamle, ofte med nyeste funn fra 1960-tallet. En av underartene jeg ser på, hadde kun to funn, og det nyeste fra 1939. Det var utrolig vanskelig å reise til stedet hvor denne registreringen var gjort. Etter å ha tilbakelagt 800 km, trodde vi at det bare var noen få kilometer igjen. Men da fortalte de i landsbyen at vi måtte reise 300 km til – i krevende terreng, forteller Rose.

Etter å ha reist så langt, kunne de selvsagt ikke snu. Planten var tross alt ikke funnet på 85 år.

– Underveis møtte vi mange hyggelige folk, men ingen av dem kjente til *Cyrtanthus sanguineus*. Du kan heller ikke spørre om de har sett en løkplante, for det finnes utrolig mange løkplanter der ute, sier Rose.

Til Oslo

Heldigvis endte det godt denne gangen: – Vi fant én populasjon som hadde rundt 20 individer. Det var veldig gøy, siden det er så lenge siden den er blitt funnet sist.

Nå har denne planten, sammen med andre i *Cyrtanthus*-slekten blitt tatt med til Oslo. De vokser i veksthusene i forsøksavdelingen og Rose jobber flittig med å prosessere og analysere DNA-et deres på labben i søken på svar i *Cyrtanthus*-mysteriet.

Kanskje blir vi så heldige at vi kan se noen av disse vakre løkplantene i utstillingsveksthusene i fremtiden.

Det ikoniske duetreet

Duetrærne er blant de aller mest populære vekstene i Botanisk hage. De står rett nord for Systematisk hage og blomstrer praktfullt i omlag 10 dager i siste halvdel av mai.

TEKST: ANDREAS LØVOLD,
GARTNER OG ARBORIST

DEN FRANSKE MISJONÆREN Armand David gjorde de første vitenskapelige funnene av duetre under reiser i Kina på slutten av 1860-tallet. Han ble den første europeeren som beskrev arten. Misjonæren, kjent som Père David, dokumenterte arten, og han fikk slekten kalt opp etter seg: *Davidia*.

Armand David samlet inn og beskrev hundrevis av planter, insekter og dyr på sine reiser i Kina. Den mest ikoniske arten han beskrev for Europa er kjempelandspandaen.

Duetreet hører hjemme i fjellskogene sørvest i Kina. Det vitenskapelige navnet er *Davidia involucrata*. På norsk går det under to navn; duetre og lommetørkletré. På engelsk brukes dove tree, handkerchief tree – og også ghost tree.

Under blomstringen ser det ut som duer som flakser med vingene eller lommetørklær

som blafrer i vinden. Selve blomstene gjør ikke så mye av seg, men det gjør de to store, hvite høybladene som sitter rundt hver blomsterstand. De kan bli opp til 20 cm lange.

De uanselige blomstene er mørkt rødbrune og samlet i en kuleformet blomsterstand. Kontrasten mellom de hvite høybladene og den mørke kulen med blomster tiltrekker ikke bare oss, men også insekter som pollinerer.

Plantejegeren Wilson

Den engelske plantejegeren Ernest Henry Wilson fikk tillatelse til å samle frø fra duetreet i Kina i 1907. Han begynte å sende frø og planter til europeiske planteskoler og botaniske hager.

David samlet inn en variant av duetreet

som ikke har hår under bladene, mens Wilson samlet inn én med hår under bladene. Duetrærne i Botanisk hage på Tøyen har ikke hår under bladene, og de er lik de som David samlet inn for Europa første gang i 1869.

Arten er rødlistet, men i områder der den vokser i Kina er den tallrik i høyder mellom 1100 og 2600 moh. I samme høyde ligger det bondegårder, og trærne brukes der til ved. Også frøene blir høstet, og de brukes til grisefôr.

Botanisk hage på Tøyen fikk tillatelse til å samle inn frø fra duetrær i Kina i 2009, men det lyktes ikke å høste frø fra noen kjent kilde. Alt av frø var enten tatt til markedet eller gitt til grisene.

Der duetreet vokser vilt, vokser den ofte sammen med et tre i øreslekten, *Alnus nepalensis*. Treet er samlet inn som frø, og og også plantet i botanisk hage på Tøyen. Men det tåler ikke frost og klarer seg ikke her.

Fire duetrær på Tøyen

Vi har til sammen fire duetrær i botanisk hage. To ble plantet tidlig på 1950-tallet nord for systematisk hage, og den første blomstringen kom etter 30 år.

To andre trær stammer fra frø av de første to trærne. De ble i 2020 plantet på plenen vest for Tøyen hovedgård, også kalt mammuttreplenen. Der står de sammen med kornellfamilien. Duetreet tilhører sumptrefamilien som er i samme orden, *Cornales*, som kornellfamilien.

Protokoll fra årsmøtet i Botanisk hages Venner (BhV) 2026

Gjennomføring

Årsmøtet ble holdt i Klimahuset, NHM, 24. februar 2026. Møtet ble annonsert i Palmebladet nr. 2 2025, på BhVs hjemmeside og på Facebook. Årsberetning og revidert regnskap ble delt ut i møtet. Det var 41 frammøtte medlemmer. Styreleder ønsket velkommen, og årsmøtet godkjente innkalling og sakliste.

A Konstituering

Ordstyrer: Charlie Haug ble foreslått og enstemmig valgt.

Referent: Ingunn Ormstad ble foreslått og enstemmig valgt.

Protokollvitner: Randi Vennes og Susan Wright ble foreslått og enstemmig valgt

B Årsberetning

Charlie Haug gjennomgikk årsberetningen og understreket hovedpunktene.

Et medlem hadde rettelser til avsnittet «Guider og omvisning».

Andre avsnitt skal lyde: Marit Grønbech ledet også høstmøtet for guidene 21. oktober med 12 frammøtte. Det ble gitt kort informasjon om nyheter fra hagen, og erfaringer fra de to nye temaomvisningene ble framlagt og diskutert. Da det ble etterlyst nærmere vurdering fra av guidesesongen 2025 som helhet, ble det varslet et ekstra møte for guidene i januar 2026.

Astrid Velten overtar ansvaret for guideboden i 2026, som Randi Vennes har hatt de siste årene.

Tredje avsnitt gjelder 2026 og utgår fra årsrapporten.

Fjerde og femte avsnitt skal lyde: Hver første onsdag i måneden kl. 1200-1330 utenom guidesesongen 1. mai-30. september har det vært holdt guidetreff der guidene møtes for erfaringsutveksling og sosialt samvær. Marianne Mikkelsen har koordinert guidetreffene i 2025, Eva Kjøge overtar oppgaven. Marit Grønbech leder guidekorpset gjennom sesongen. Det har vært mottatt 66 bestilte gruppeomvisninger, hvorav 13 for engelskspråklige. I tillegg ble det arrangert fire temaomvisninger. Totalt var det 3 100 deltakere på omvisningene. Det har vært 22 aktive guider.

Årsberetningen ble tatt til etterretning med de nevnte endringene.

C Revidert regnskap

Anne-Brit Elvestad presenterte regnskapet. Plantemarkedet, julemarkedet og medlemskontingent utgjør de største inntektene. Tippe-midler og guideinntekter er også betydelige. Palmebladet utgjør de største utgiftene. Likeså er det betydelige utgifter knyttet til leie av data-systemer. Gartnerlunsj, julelunsj og sommertur

er også utgiftsposter. Midlene som er plassert i aksjefond gir god avkastning. Driftsresultatet for 2025 ble 717 187 kr, fondsavkastningen er ikke medregnet. Det ble foretatt en retting av beløpet for driftsinntekter, som skal være 1 382 316 kr.

Revisors beretning ble lest opp. Regnskapet for 2025 er revidert og funnet i orden, undertegnet av Ragnhild Ouren. *Revidert regnskap ble godkjent.*

D Forslag til vedtektsendringer

Forslag til vedtektsendring - begrunnelse: Styret foreslo endringer i vedtektene, og forslagene til nye bestemmelser var:

§3 Årsmøte: Årsmøte skal avholdes innen utgangen av mars.

Endringen ble enstemmig godkjent.

§3 Valg av valgkomite: Valgkomiteen består av tre medlemmer. En velges fra BhVs styre, og denne leder valgkomiteen. De to resterende velges blant medlemmene i Botanisk hages Venner etter innstilling fra sittende valgkomite. Funksjonstida er tre år.

Endringen ble enstemmig godkjent.

§4 Styret: Foreningen ledes av et styre på fem medlemmer med tre varamedlemmer. Minst ett medlem/varamedlem rekrutteres fra Plantegruppa og et medlem kan rekrutteres fra guidegruppa.

Endringen ble godkjent med 22 stemmer for og 13 imot forslaget.

§4 Regnskap: Alle utbetalinger fra foreningens bankkonti og eventuelt framtidige, nye bankkonti skal godkjennes av styreleder og kasserer i fellesskap.

Endringen ble enstemmig godkjent.

§3 Årsmøte: Forslag til vedtektsendring fremmet av et medlem: «Årsmøtet skal holdes innen utgangen av mars. Styret vedlegger årsberetning og revidert regnskap som følger kalenderåret i innkallingen til årsmøtet». Resten av paragrafen er uendret.

Siden endringen av årsmøtedato allerede var godkjent, faller den delen bort. Problemer med å sende vedlegg med dagens datasystem er umulig nå, men styret arbeider for å finne en løsning på dette til neste år.

På denne bakgrunn ble forslaget trukket.

E Valg

Anne-Brit Elvestad presenterte valgkomiteens innstilling. Det ble ikke foreslått motkandidater til noen av vervene og følgende ble valgt:

- Styreleder Charlie Haug, gjenvalgt 1 år, 2026-2027.
- Nestleder Trine Nervum, ikke på valg, 1 år igjen, 2025-2027.
- Styremedlem Anne-Brit Elvestad, ikke på valg, 1 år igjen, 2025-2027.
- Styremedlem Eva Kjøge, ny, 2 år, 2026-2028.
- Styremedlem Christiane Morrison, ny, 2 år, 2026-2028.
- Varamedlem Rose Eleni Pålertud, ny, 1 år, 2026-2027.
- Varamedlem Nina Knarvik, ny, 1 år, 2026-2027.
- Varamedlem Helge Brill, ny, 2026-2027.

Valgkomite: Eva Kjøge (fra styret) ny, 3 år, 2026-2029. Torbjørge Breivik og Randi Vennes, har begge 2 år igjen i valgkomiteen, 2026-2028.

Ragnhild Ouren ble valgt som revisor for 2026-2027.

Alle valgene var enstemmig.

F Kontingentendringer

Det var ikke fremmet forslag om endringer i kontingenten.

G Innkomne forslag

Styret fremmet forslag i samsvar med §4 fjerde avsnitt, om styrets godtgjørelse. Forslaget er:

Styrets nestleder og kasserer får en godtgjørelse på kr. 10 000 /år. Styrets leder og sekretær får en godtgjørelse på 7 000 kr/år. Styremedlem og varamedlemmer får en godtgjørelse på 4 500/år.

Beløpet gjelder årsmøteperioden februar 2025 til januar 2026.

Styrets forslag til vedtak ble enstemmig godkjent.

Avslutningsvis ble tillitsvalgte som gikk ut av sine verv takket for innsatsen. Palmeblad-redaktør Dag Inge Danielsen slutter i stillingen. Han fikk mye ros fra styret for alt arbeidet han har lagt ned og fra guidegruppen. De presiserte den store nytten de har av kompendiet «God guideteknikk» fra 2018.

Oslo 26.02.2026

Randi Vennes
Susan Wright
Ingunn Ormstad

Fire sauer på vei

TEKST: EIRIN BRUHOLT

Siden 200-årsjubileet i 2014 har Botanisk hage hatt store, flotte pileskulpturer av den engelske kunstneren Tom Hare. Sauer i pil har stått ved Vikinghagen. Og de forstørrede lønnfruktene langs gangveien mot Tøyen hovedgård nordfra, var et kjærkomment innslag i mange år – til de måtte fjernes for et par år siden.

I løpet av året kommer det nye tilskudd fra Tom Hare til Vikinghagen. Denne gangen blir de laget i litt mindre nedbrytbare materialer, nemlig metall, men fortsatt i flettverksstil.

De nye skulpturene er av islandske sauer; to værer og to søyer. De blir utført i en versjon som er bittelitt større enn de er i virkeligheten, ifølge Tom Hare, som lenge har vært i dialog med hagesjef Anneleen Kool om denne bestillingen.

Skulpturene skal behandles med en type eddik som gir dem et rustent utseende. Samtidig blir de satt inn med en olje som

▲ Omtrent slik vil Vikinghagens nye husdyr se ut. Foto: Tom Hare

stanser oksideringen, altså rustprosessen, slik at materialet ikke blir skadet.

Rådyr i hage og park

TEKST: EIRIN BRUHOLT

De to rådyra som kom inn i Botanisk hage i 2024, har vært til glede for mange. Men de vakre dyra kommer med en en bismak mange hageeiere kjenner til. Rådyra har ikke valgt Botanisk hage fordi det er vakkert, men fordi det er et stort og variert matfat. Dessverre vet ikke dyra at mange av plantene de gomler i seg, er sjeldne arter oppformert for bevaring og forskning.

Dette er grunnen til at Botanisk hage har ønsket å flytte dyra til et annet område som er mer naturlig for dem.

– Botanisk hage har vurdert flere alternativer, som flytting til dyrehager eller til Nordmarka – men disse løsningene ble ikke godkjent av Miljødirektoratet, informerer Anneleen Kool som er leder for seksjon Botanisk hage.

Seksjonen er i dialog med en forsker ved Universitetet i Sørøst-Norge, Andreas Zedrosser. Han forsker på adferd hos ville dyr i byer og bynære miljøer. Det er bymiljøetaten i Oslo som har tatt initiativet til samarbeidet med Universitetet i Sørøst-Norge. De har fått godkjent prosjektet av både Mattilsynets etiske komite og Miljødirektoratet. Tanken har vært å flytte dyra til et grøntområde i Oslo som er mer likt hva de har vokst opp med.

I starten av februar ble det satt ut fangstfeller som verken skulle skade dem eller stresse dem i stor grad. I midten av februar gikk det første av rådyra, bukken, i fella. Det ble merket og sluppet ut utenfor botanisk hage i den tilstøtende Tøyenparken. Kort tid etter fulgte rågeita etter. Det er tydelig at de har trives godt i

▲ Rådyra ble fanget og sluppet ut i Tøyenparken i februar. Bildet er tatt tidligere og et annet sted. Foto: Robert Lundemo Aas

hagen, for de veide rundt 32 kg. Det er nesten 10 kilo mer enn hva som er vanlig.

Som følge av dette ble det gjort tiltak for å unngå at dyra skulle komme tilbake. Alle portene inn til hagen ble lukket, slik at det ser stengt ut selv om det er åpent. Magnetene på portdørene er deaktivert i åpningstiden.

Ny miniguide

En ny, oppdatert guidebok for Botanisk hage blir å få kjøpt i løpet av våren. Den er delvis finansiert av Botanisk hages Venner. Ingunn Cecilie Jensen har vært prosjektleder, mens Dag Inge Danielsen har revidert alle tekstene. Boken vil komme i både norsk og engelsk utgave. Forrige versjon, som også var den første, kom i 2018.

Fly fnokk fly!

TEKST: KRISTINA BJUREKE

Hvert år investerer vi i nytt utstyr til Botanisk hages frøkontor, som ligger i Palmehuset. Det kan være etter at vi har fått inspirasjon fra et studiebesøk i en annen frøbank, og vi ser at en maskin kan effektivisere vårt arbeid. Et år var det ny inkubator, et annet år frøtellemaskin, og høsten 2025 ble det en frørensemaskin. Med den kan fnokker, inntørka begerblad og annet rusk fjernes fra frøene. På bildet står Liv Aarvoll ved vår nyinnkjøpte Agriculex, som vi mener var en klok investering.

På jakt etter botanisk gull i Arktis

På venstre side av Palmehuset i Botanisk hage ligger en skjult skatt med store verdier samlet inn fra hele landet. Det skinner av regnbuens farger i fryseren. Det er her Norges nasjonale frøbank for frø fra ville arter befinner seg.

TEKST: AV EIRIN BRUHOLT og KRISTINA BJUREKE

HVERT ÅR JOBBER ALLE de botaniske hagene i Norge hardt med å samle inn frø fra hele landet. Det reises kort, og det reises langt. På tvers av byer, kommuner og fylker. Til fots, med sykkel, bil, båt og fly. Dette gjør vi for å sikre at frø fra sårbare bestander av norske planter skal kunne bevares i Frøbanken i Oslo, i frykt for at de kan forsvinne for alltid.

Gjennom vår partner, Millennium Seed Bank i England, er det bestemt at det nå skal satses mer på å samle inn frø fra hele Arktis. Det fulgte også med litt midler for 2025, og vi kunne si oss svært heldige som fikk ikke bare én tur nordover, men faktisk to. Svalbard og Finnmark sto for tur.

I tillegg samarbeider de nordiske landene om et prosjekt med bevaring av kulturplantenes ville slektninger. Innsamling av frø er en del av dette prosjektet, og de sender vi til NordGen.

Kontraster i august

Oslo ble forlatt på en solfylt og varm sommerdag, og Svalbard møtte oss med 20 grader kaldere temperatur, overskyet og konstant vind.

På Svalbard var det én ting som måtte avlæres fort: Svalbard er ikke det samme som Norge. Planter som er sårbare og sjeldne på fastlandet bugnet det av på Svalbard. Frø som ikke var modne ved foten av et fjell ble mer modne om man kom opp i høyden.

Krekling var vanskelig å finne, løvetann omtrent umulig, og selv funn av bjørk var et høydepunkt. Til og med tyttebær var gøy, da det var et historisk funn. Vi var nemlig de første som noen gang har registrert tyttebær på Svalbard.

I kappløp med både reinsdyr og gjess var det vanskelig å komme først til frøene. Mange av områdene var godt beitet ned. Noen steder var plantene fortsatt i blomst, mens de andre steder hadde visnet helt ned. Med ryggen godt plantet mot fjorden passet vi på at det ikke kom isbjørn inn fra dalen. I ettertid lærte vi at de

▲ Kristian Nyvoll og Eva Skulgam fra Tromsø botaniske hage samler inn tanatimian i Tana. Foto: Kristina Bjureke.

ikke kommer fra dalen, de kommer fra fjorden.

Men, de iskalde fingrene, søkkvåte skoene og de vonde knærne var ikke forgjeves. Koffertene ble fylt opp av godt over 50 poser med frø som skal pryde vår kjære fryser og fryseren til Millennium Seed Bank i England.

Spennende Finnmarksflora

Et par-tre klesvasker etter Svalbard, var det Finnmark som stod for tur. Etter verdifulle erfaringer på Svalbard var vi klare for å samarbeide med to kolleger fra Tromsø Botaniske hage. Kristian Nyvoll og Eva Skulgam møtte oss i Skaidi, litt nord for Alta, og tok oss med til Lakselv, Børselv, Karasjok, Tanabru, Båtsfjord, over Finnmarksvidda og tilbake til Alta.

Her fikk vi møte på helt spesielle arter, slik som tanatimian og russekveke. Disse artene vokser ingen andre steder i landet enn på få,

▼ Kvitsjøsalturt fant vi ved Porsangerfjorden. Foto: Kristina Bjureke

utbredte områder i Finnmark. Østersurt, som lå som bittesmå, halvvisne kladder på Svalbard, prydet steinene på strendene ved Børselv.

Et av våre mer spennende funn er den svært sjeldne planten kvitsjøsalturt. En art som kun vokser på hver sin side av Porsangerfjorden og rundt Kvitsjøen i Russland. En rosa liten «pølse» som stikker opp av sanden i saltpanner, og minner nesten mer om en krysnings av en ingefær og en korall. Uten å være helt sikker på hva som var blomst og hvor det kunne være frø ble den samlet inn og dissekert: og vi fant frø! Kofferten ble igjen overfylt, og en litt for tung bagasje ble tatt med tilbake til Frøbanken i Oslo.

Like, men ulike

Med sine svært like habitater er Svalbard og Finnmark likevel ulike. Vi møtte på Svalbardrein på Svalbard og tamrein i Finnmark. Vi så fjellrev på Svalbard og rødrev i Finnmark. Det var nesten ingen insekter på Svalbard, mens vi nesten ble blodfattige av mygg og knott i Finnmark. Det var kjøreturer på 2 minutter på Svalbard, i Finnmark mange mil og flere timer.

Til felles har de svært sårbare og sjeldne natur – kanskje den naturen i Norge som er mest utsatt for klimaendringene som vil gi mer varme og regn i fremtiden. Vi har vært heldige som fikk dra nordover for å samle frø, og arbeidet har vært uvurderlig viktig for de sårbare plantene våre. Nå bugner skattekista i fryseren av mer farger og mangfold.

Påskenhøtter 2026 fra Botanisk hage

Alle treslagene finnes som levende trær i hagen. Julenhøtter og påskenhøtter har i mange år vært faste og kjærkomne innslag på TV. I år har Øystein Bache og Rune Gokstad tatt turen til Botanisk hage

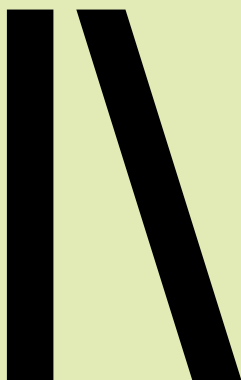
for å gjøre opptak til Påskenhøttene på NRK. Følg med på TV andre påskedag om du ønsker å få med deg innslaget. Trolig klarer du svarene enkelt denne gangen!

▲ Øystein Bache (t.v.) og Rune Gokstad under opptakene til årets Påskenhøtter i Victoriahuset i februar. Foto; Øystein Lofthus

Husk gratis inngang på Naturhistorisk museum for alle medlemmer i Botanisk hages Venner!

Medlemmer får også 10 prosent rabatt i museumsbutikken.

Naturhistorisk
museum

➔ nhm.uio.no